

Hanna Lampi

Onko normaalia että...?

Vauva- ja taaperovuosien
kysytyimmät kysymykset

tuuma

Sisällys

Lukijalle	11
Vanhemmaksi kasvaminen	15
 Onko normaalia, että.....	19
- kiintymys omaan vauvaan ei synny heti?	19
- vauvan tultua mieli täyttyy peloista?	19
Aikuisen ja lapsen välinen varhainen vuorovaikutus	23
Temperamentti	24
Kiintymyssuhteet	30
Kyllin hyvä vuorovaikutus	36
 Onko normaalia, että.....	28
- 2,5-vuotias vetäytyy lapsijoukossa, seurailee ja pelkää?	28
- 3-vuotias ei kiinnostu muista lapsista tai yhteisistä leikeistä?	28
- 2-vuotias ei halua kerhossa osallistua yhteiseen toimintaan?	28
- 3-vuotias juttelee ja halailee ihan tuntemattomienkin kanssa?	28
- lasta jännittää vanhemman tuleva kahden viikon työmatka?	33
- 2,5-vuotias ei osoita mitään kiintymyksen merkkejä 9 kuukauden ikäiseen pikkusisarukseen?	34
- 3-vuotias puhuu jatkuvasti ilkeästi pikkusisarukselleen, ei siis suuttuneena vaan muutenkin?	34
- 2 vuoden 5 kuukauden ikäinen on vielä äärettömän mustasukkainen 7 kuukauden ikäisestä sisaruksesta: puhuu ilkeästi ja koittaa satuttaa?	34

- taaperolle kelpaa vain äiti ja isä saa tehdä yhdessä asioita vain kun äiti on poissa?	40
- 1 vuoden 10 kuukauden ikäiselle on kelvannut päivisin vain isi ja iltaisin ja öisin vain äiti?	40
- 9 kuukauden ikäinen ei ole suostunut jäämään muiden aikuisten syliin 3 kuukauden iän jälkeen?	40
- 1-vuotias arastelee kaikkia muita aikuisia paitsi omia vanhempiaan?	40
- 2-vuotias kotona hoidettava lapsi on alkanut torjua äitiä?	43
- 2-vuotias itkee jäädessään ensimmäisiä kertoja päiväkotiin, ja äiti miettii, mitä pahaa ikävöinti ja ero voivat aiheuttaa?	43
Vauvan ja taaperon yksilöllinen kehitys	45
Tunne- ja itsesäätelyn kehittyminen	48
<i>Aistisäätely - yhteys toiseen ihmiseen aistien kautta. . . . .</i>	<i>50</i>
<i>Kanssasäätely - toiselta ihmiseltä apua omien tunteiden säätelyyn . . . . .</i>	<i>53</i>
Keskittymisen, tarkkaavuuden ja vireystilan ylläpidon kehittyminen	60
Leikki osana kokonaiskehitystä	75
Empatian kehittyminen	79
<i>Häpeän ja syyllisyyden tunteet - opetellaan toimimaan oikein . . . . .</i>	<i>81</i>
<i>Aggressio ja kiukku - koetellaan ja rikotaan vuorovaikutuksen rajoja . . . . .</i>	<i>85</i>

 Onko normaalia, että...	49
- en aina ymmärrä, mistä taapero suuttuu?	49
- minusta tuntuu, että en osaa rauhoittaa itkuista vauvaa?	57
- vauvani ei viihdy sylissä?	57
- 2-vuotias paiskoo ja heittää astioita ja aterimia?	58
- 1 vuoden 9 kuukauden ikäinen hermostuu usein leikkiessä, niin että heittää tavarat?	58
- 2-vuotias jaksoi ennen istua sylissä ja kuunnella kirjaa, mutta nyt kiinnostus lopahtaa hetkessä?	63
- 1 vuoden 4 kuukauden ikäinen ei jaksa keskittyä esimerkiksi ruokailuun?	64
- 2,5-vuotias istuu ruokapöydässä tunteja ja on tosi hidas syömään?	64
- Kuinka pitkää yhdessäoloa ja yhteistä leikkiä 2 vuoden 4 kuukauden ikäiseltä voi odottaa?	66
- Miten rauhoittaa päiväsaikaan aistihakuista ja motorisesti vilkasta taaperoa?	69
- 2 vuoden 4 kuukauden ikäinen hämmentyy, jos poikkeaa rutiineista?	70
- 1-vuotias lyö päätä lattiaan harmistuessaan?	71
- 2-vuotias ei ole oikeastaan koskaan viihtynyt sylissä?	72
- pian 3-vuotias ei tykkää kiipeillä tai keinua?	73
- 1 vuoden 4 kuukauden ikäinen pelkää yllättäviä ääniä, esimerkiksi rappukäytävästä tulevia?	74
- 1,5-vuotias leikkii leikkipuistossa yhtä leikkiä vain vähän aikaa?	78
- 1,5-vuotias ei leiki? Päivät lapsi haahuilee ympäri taloa, paukuttaa tavaroilla ja kiipeilee.	78
- 1 vuoden 10 kuukauden ikäinen huijaa pelissä, esimerkiksi ei pidä oikeasti silmiä kiinni?	82
- 1 vuoden 3 kuukauden ikäinen tekee kiellettyjä asioita ja nauraa päälle?	83

- 15 kuukautta vanha ei ymmärrä, kun suututaan, ja nauraa, kun puhutaan viiaisella äänellä? 83
- taapero ei osoita säikähdystä tai empatiaa satuttaessaan kaveria? 84
- 11 kuukauden ikäinen vauva nipistelee ja raapii imetyksen aikana eikä usko, kun sanoo, että äitiin sattuu? . . . 89
- 2-vuotias lyö toisia? 90

Varhaisen vuorovaikutuksen vahvistusvinkit

eli mikä avuksi, kun mieleen pyrkii kysymys

"Onko normaalia, että...?"	93
Ennakoi	96
Kommunikoi muutenkin kuin sanoin	97
Vahvista	98
Tarjoa vaihtoehtoja ja siirrä huomio muualle	98
Valitse taistelusi	100
Älä pakota pyytämään anteeksi	101
Tarkista sisäinen puheesi	102
Lisää hyvää	103
<i>Voimavaratili</i>	104
<i>Voimavaralaatikko</i>	105

- **Onko normaalia, että...** 94
- vähän yli 2-vuotiaan kanssa kaikki siirtymät ovat hankalia? . . 94
  - oma lapsi ärsyttää välillä? 94

Milloin apua?	109
Lopuksi	113
Kiitokset	115
Lähteet	117
Hakemisto	123

Lukijalle

Normaalialia on monenlaista. Tämä lausahdus todentuu itselleni vuosi vuodelta enemmän. Olen tehnyt töitä lasten ja lapsiperheiden kanssa yli 30 vuotta. Reilut 20 vuotta olen toiminut toimintaterapeuttina, reilun vuosikymmenen perhepsykoterapeuttina, sitä ennen varhaiskasvatuksessa lastenhoitajana – silloin se oli vielä päivähoitoa ja ammattinimikkeeni päivähoitaja – ja tietenkin myös jo 29 vuotta äitinä. Olen kohdannut paljon erilaisia lapsia ja vanhempia ja saanut olla hetken aikaa mukana heidän elämässään.

Toki normaalille on olemassa erilaisia määritelmiä erilaisissa asioissa. Ensimmäinen työpaikkani toimintaterapeuttina oli lasten neurologian poliklinikalla, jossa tehtäväni oli arvioida lasten taitoja suhteessa keskimääräisiin ikäodotuksiin. Tutkimusten tavoitteena on huomata poikkeamat lapsen kehityksessä, jotta niihin voidaan tarjota sopivaa tukea. Tietynlaisista normaalin määritelmistä on siten hyötyä.

Samalla on kuitenkin tärkeää pitää mielessä, että yhden normaali ei aina merkitse toiselle samaa. Normittaminen saattaa johtaa meidät kauemmaksi toisistamme ja pahimmillaan

Onko normaalia että...?

eristää ihmisiä entistä tiukemmin eri lokeroihin. Työssäni kohtaan perheitä, joiden jäsenillä on monenlaisia diagnooseja. Heille oman perheen arki on normaalia, vaikka toisen silmissä se voisi olla täynnä huolta, kaaosta, pulmia ja kuormitusta. Näissä perheissä koetaan toisinaan vahvaa erilaisuutta verrattuna tarinoihin, kuviin ja kertomuksiin, joita perheistä yleensä kerrotaan.

Omassa perheessäni olemme kulkeneet vanhempina niin normien mukaan kehittyvän kuin niistä joissain kohdin poikkeavan lapsen kanssa. Koemme olevamme ihan normaali perhe, joka elää ja on elänyt ihan normaalia elämää. Yhden lapsen erityisyys on kuitenkin sulkenut pois joitakin ystävyysuhteita ja muuttanut välejä joihinkin sukulaisiin. Olemme kohdanneet vähättelyä ja kaikkietävää lähestymistapaa asiantuntijoilta, mutta myös saaneet apua ja tukea mitä ihanimmilta ammattilaisilta matkan varrelta. Olen tallettanut tarkasti mieleeni sen, miten lapseni ja meidät vanhemmat on kohdattu, ja pyrkinyt toimimaan omien asiakkaiden kanssa samalla lämmöllä ja kunnioituksella, jota parhaimmillaan olen vanhempana itse saanut osakseni.

Vanhemmilla on vastuu lapsen hyvästä kehityksestä ja sen tukemisesta. Lapsuus on täynnä virstanpylväitä, joita mitataan, joten ei olekaan ihme, että vanhemman mielessä kysymys ”onko tämä normaalia” putkahtaa esiin monissa eri tilanteissa. Elämme aikaa, jolloin tietoa on valtavasti saatavilla, mutta luotettavan tiedon löytäminen ja sen soveltaminen arkeen ovatkin aivan toinen juttu. Jostakin tällaisesta pohdinnasta syntyi ”Onko normaalia, että” -keskiviikkokysymys Instagramin tarinoihin.

Onko normaalia että...?

Onko normaalia, että...

- 2,5-vuotias vetäytyy lapsijoukossa, seurailee ja pelkää?
- 3-vuotias ei kiinnostu muista lapsista tai yhteisistä leikeistä?
- 2-vuotias ei halua kerhossa osallistua yhteiseen toimintaan?
- 3-vuotias juttelee ja halailee ihan tuntemattomienkin kanssa?

Toisinaan vanhempaa voi huolettaa, kun lapsi arastelee uusiin tilanteisiin menemistä tai toisten lasten seuraa isommassa ryhmässä. Joskus lapsi kyllä tulee ihan mielellään tilanteisiin mutta osallistumisen sijaan seurailee mieluummin sivusta. Lapset ovat tässäkin hyvin yksilöllisiä. Vanhempi saattaa myös tunnistaa olleensa hyvin samankaltainen itse lapsena. Tämä voi lisätä ymmärrystä lasta kohtaan, mutta se voi myös tuoda menneisyydestä omia hankalia tunteita tai luoda painetta asian ratkaisemiseksi nopeasti. Vanhemmilla voi olla joskus myös ajatuksia ja toiveita lapsen sosiaalisuudesta, eivätkä odotukset aina olekaan ihan ikätasoisia.

Pieni lapsi kasvaa ja kehittyy ihan suotuisasti silloinkin, kun hän ei ole osa isompaa lapsiryhmää arkisin. Moni pieni viihtyy toisten pienten seurassa, mutta sinänsä leikki- ja sosiaaliset taidot edellyttävät vielä paljon huomiota ja ohjausta vanhemmilta tai muilta aikuisilta.

Harrastukset voivat pienten kanssa olla ihania yhteisiä hetkiä ja toisten pienten ja heidän vanhempiensa kohtaamispaikkoja. Toisinaan niissäkin voi tulla paineita oikeasta tavasta olla ja osallistua.

Vanhempi on käynyt jo tovin taaperon kanssa joka viikko muskarissa. Muskariin lähteminen sujuu aina mukavissa

Aikuksen ja lapsen välinen varhainen vuorovaikutus

merkeissä. Taapero seurailee muiden touhuja jo eteisessä ja tietää, miten muskaritilanteessa toimitaan. Hän vaikuttaa ihan tyytyväiseltä mutta ei juurikaan osallistu laululeikkeihin itse eikä aina vanhemman kanssakaan. Laulut ja leikit tulevat kyllä tutuiksi, ja kotona taapero tekee usein aloitteita muskarista tuttujen laulujen toistamiseen. Vanhempaa mietityttää välillä, kannattaako muskarissa edes käydä. Välillä tuntuu nololta, kun oma lapsi ei osallistu, vaikka siihen ei kyllä kukaan painostakaan. Itse asiassa musiikkileikkikoulunopettaja muistuttaa joka kerralla, että jokainen voi osallistua tai olla osallistumatta omalla tavallaan. Vanhempi päättää, että muskaria jatketaan niin kauan kuin sinne lähteminen tuntuu kivalta.

Kun joitakin lapsia tulee rohkaista ja kannustaa uusissa tilanteissa, on myös heitä, jotka solahtavat tilanteeseen kuin tilanteeseen uteliaina ja innokkaina. Nämä lapset saavat usein osakseen ihastelua ja huomiota ympärillä olevilta aikuisilta, mikä tietenkin on palkitsevaa ja rohkaisevaa. Vanhempana haaste voi olla se, miten opastaa lasta turvalliseen ympäristöön ja ihmisiin tutustumiseen, ilman että aiheuttaa lapsessa tarpeetonta pelkoa tai epäluuloa. Haastavaa voi myös olla, jos itse ei ole kovin ulospäin suuntautuva ja lapsi toiminnallaan johdattaa vanhemmankin vuorovaikutukseen tuntemattomien kanssa.

Lähteet

Vanhemmaksi kasvaminen

- Diener, M. L. (2023). The developing parent. Teoksessa R. Biswas-Diener & E. Diener (toim.), Noba textbook series: Psychology (s. 441–452). DEF Publishers.
- Hamlin, J., Wynn, K. & Bloom, P. (2007). Social evaluation by preverbal infants. *Nature* 450, 557–559.
- Hrdy, S. B. (2011). *Mothers and others: The evolutionary origins of mutual understanding*. Harvard University Press.
- Pajulo, M., Salo, S. & Pyykkönen, N. (2015). Mentalisaatio ihmistä suojaavana tekijänä. *Duodecim* 131, 1050–7.
- Salo, S. J., Flykt, M., Mäkelä, J., Biringen, Z., Kalland, M., Pajulo, M. & Punamäki, R. L. (2019). The effectiveness of Nurture and Play: A mentalisation-based parenting group intervention for prenatally depressed mothers. *Primary Health Care Research & Development* 20, e157.

Aikuisen ja lapsen välinen varhainen vuorovaikutus

- George, C. (2014). Attachment theory: Implications for young children and their parents. Teoksessa K. Brandt, B. Perry, & E. Tronick (toim.) *Infant and early childhood mental health* (s. 97–110). American Psychiatric Publishing.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2004). Temperamentti – ihmisen yksilöllisyys. WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2012). Pienen lapsen sosiaalisuus. WSOY.
- Rothbart, M. K., Posner, M. I. & Kieras, J. (2008). Temperament, attention, and the development of self-regulation. Teoksessa K. McCartney & D. Phillips (toim.) *Blackwell handbook of early childhood development* (s. 338–357). Blackwell Publishing.
- Salo, S. & Lampi, H. (2019). Hoivaa ja Leiki: Mentalisaatiopohjainen perheinterventio. TerapiaLampi.
- Siegel, D. (2020). *The developing mind: How relationships and the brain interact to shape who we are*. The Guilford Press.
- Thomas, A., Chess, S., Lerner, R. & Lerner, J. (1998). *New York Longitudinal Study, 1956–1988*. Harvard Dataverse, V2.
- Tronick, E. (2007). *The neurobehavioral and social-emotional development of infants and children*. W.W. Norton.
- Tronick, E. & Gold, C. (2020). *Power of discord: Why the ups and downs of relationships are the secret to building intimacy, resilience, and trust*. Little, Brown Spark.
- Whiteman, S. D., McHale, S. M. & Soli, A. (2011). Theoretical perspectives on sibling relationships. *Journal of Family Theory & Review*. 3(2), 124–139.

Vauvan ja taaperon yksilöllinen kehitys

- Alink, L. R., Mesman, J., van Zeijl, J., Stolk, M. N., Juffer, F., Koot, H. M., Bakermans-Kranenburg, M. J. & van Ijzendoorn, M. H. (2006). The early childhood aggression curve: development of physical aggression in 10- to 50-month-old children. *Child Development* 77(4), 954–66.
- Ardiel, E. L. & Rankin, C. H. (2010). The importance of touch in development. *Paediatrics & Child Health* 15(3), 153–6.
- Bastin, C., Harrison, B. J., Davey, C. G., Moll, J. & Whittle, S. (2016). Feelings of shame, embarrassment and guilt and their neural correlates: A systematic review. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews* 71, 455–471.
- Bloom, P. (2013). *Just babies: The origins of good and evil*. Crown.
- Brown, B. (2021). *Atlas of the heart. Mapping meaningful connection and the language of human experience*. Ebury.
- Brown, S. (2010). *Play. How it shapes the brain, opens the imagination, and invigorates the soul*. Avery.
- Caldwell, L. & Robinson, H. T. (toim.) (2016). *The collected works of D. W. Winnicott: Volume 7, 1964–1966*. Oxford University Press.
- Cascio, C. J., Moore, D. & McGlone, F. (2019). Social touch and human development. *Developmental Cognitive Neuroscience*, 35, 5–11.
- Drummond, J. D. K., Hammond, S. I., Satlof-Bedrick, E., Waugh, W. E. & Brownell, C. A. (2017). Helping the one you hurt: Toddlers' rudimentary guilt, shame, and prosocial behavior after harming another. *Child Development* 88(4), 1382–1397.
- Empowering Early Childhood Development (2024). zerotothree.org. Zero to three.
- Gaertner, B. M., Spinrad, T. L. & Eisenberg, N. (2008). Focused attention in toddlers: Measurement, stability, and relations to negative emotion and parenting. *Infant and Child Development* 17(4), 339–363.

Onko normaalia että...?

- Gopnik, A. (2010). Filosofinen vauva. Mitä lasten mieli kertoo totuudesta, rakkaudesta ja elämän tarkoituksesta. Suom. K. Pietiläinen. Terra Cognita.
- Grandin, T. (1992). Calming effects of deep touch pressure in patients with autistic disorder, college students, and animals. *Journal of Child Adolescent Psychopharmacology* 2(1), 63–72.
- Hamlin, J., Wynn, K. & Bloom, P. (2007). Social evaluation by preverbal infants. *Nature* 450, 557–559.
- Hay, D. F. (2017). The early development of human aggression. *Child Development Perspectives* 11, 102–106.
- Karlsson, H. & Kortesuoma S. (2011). Oksitosiini, kiintymyksen ja sosiaalisuuden neuropeptidi, *Duodecim* 127(9), 911–8.
- Lorber, M. F., Del Vecchio, T., Slep, A. M. S. & Scholer, S. J. (2019). Normative trends in physically aggressive behavior: Age-aggression curves from 6 to 24 months. *The Journal of Pediatrics* 206, 197–203.
- Manning, B. L., Roberts, M. Y., Estabrook, R., Petitclerc, A., Burns, J. L., Briggs-Gowan, M., Wakschlag, L. S. & Norton, E. S. (2019). Relations between toddler expressive language and temper tantrums in a community sample. *Journal of Applied Developmental Psychology* 65, 101070.
- Nugent, J. K., Keefer, C. H., Minear, S., Johnson, L. C. & Blanchard, Y. (2007). Understanding newborn behavior and early relationships: The Newborn Behavioral Observations (NBO) system handbook. Paul H. Brookes Publishing.
- Panksepp, J. (2004). *Affective neuroscience: The foundations of human and animal emotions*. Oxford University Press.
- Pawling, R., Cannon, P. R., McGlone, F. P. & Walker, S. C. (2017). C-tactile afferent stimulating touch carries a positive affective value. *PLoS One* 12(3), e0173457.
- Rosanbalm, K. D. & Murray, D. W. (2017). Caregiver co-regulation across development: A practice brief. OPRE Brief # 2017-80. Office of Planning, Research, and Evaluation, Administration for Children and Families, US. Department of Health and Human Services.

- Rueda, M. R., Posner, M. I. & Rothbart, M. K. (2005). The development of executive attention: Contributions to the emergence of self-regulation. *Developmental Neuropsychology*, 28(2), 573–594.
- Ruff, H. A. & Lawson, K. R. (1990). Development of sustained, focused attention in young children during free play. *Developmental Psychology*, 26(1), 85–93.
- Sensory Processing Development Chart (2024). <https://childdevelopment.com.au/resources/child-development-charts/sensory-processing-developmental-chart/>. KidSense.
- Sisterhen, L. L. & Wy, P. A. W. (2023). *Temper tantrums*. StatPearls Publishing.
- Trevarthen, C. (2013). Section I: Commentary: Born for art, and the joyful companionship of fiction. Teoksessa D. Narvaez, J. Panksepp, A. N. Schore & T. R. Gleason (toim.), *Evolution, early experience and human development: From research to practice and policy* (s. 202–218). Oxford University Press.
- Trevarthen, C. (2015). Awareness of infants: What do they, and we, seek? *Psychoanalytic Inquiry* 35(4), 395–416.
- Tronick, E. (2007). *The neurobehavioral and social-emotional development of infants and children*. W.W. Norton.

Varhaisen vuorovaikutuksen vahvistusvinkit

- Buckwalter, K. D., Reed, D. & Sunshine, W. L. (2020). *Raising the challenging child. How to minimize meltdowns, reduce conflict, and increase cooperation*. Revell.

Onko normaalia että...?

- Cooper, P. J., Vally, Z., Cooper, H., Radford, T., Sharples, A., Tomlinson, M. & Murray, L. (2014). Promoting mother–infant book sharing and infant attention and language development in an impoverished South African population: A pilot study. *Early Childhood Education Journal*, 42(2), 143–152.
- Drager, K., Light, J. & McNaughton, D. (2010). Effects of AAC interventions on communication and language for young children with complex communication needs. *Journal of Pediatric Rehabilitation Medicine* 3(4), 303–10.
- Gold, C. M. & Tronick, E. (2020). The power of discord. Why the ups and downs of relationships are the secret to building intimacy, resilience, and trust. Little, Brown Spark.
- Lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen omahoito-ohjelma. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/lapsen-ja-vanhemman-vuorovaikutuksen-omahoito-ohjelma>. Mielenterveystalo. HUS.
- Nugent, J. K., Keefer, C. H., Minear, S., Johnson, L. C. & Blanchard, Y. (2007). Understanding newborn behavior and early relationships: The Newborn Behavioral Observations (NBO) system handbook. Paul H. Brookes Publishing.
- Pajulo, M., Salo, S. & Pyykkönen, N. (2015). Mentalisaatio ihmistä suojaavana tekijänä. *Duodecim* 131(11), 1050–7.
- Romski, M., Sevcik, R. A., Barton-Hulsey, A. & Whitmore, A. S. (2015). Early intervention and AAC: What a difference 30 years makes. *Augmentative and Alternative Communication* 31(3), 181–202.
- Salo, S. & Lampi, H. (2019). Hoivaa ja Leiki – leikkejä vauvoille ja vanhemmille. TerapiaLampi.
- Wright, C. A., Kaiser, A. P., Reikowsky, D. I. & Roberts, M. Y. (2013). Effects of a naturalistic sign intervention on expressive language of toddlers with Down syndrome. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research* 56(3), 994–1008.